

Κείμενο

Παιδεία ή εκπαίδευση;

Θυμάμαι, μεγαλώνοντας, μου έλεγε πάντα ο πατέρας μου: «Ελενάκι μου, να μιλάς και να συναναστρέφεται με όλους. Η παιδεία, πολλές φορές, είναι πράγμα ανώτερο. Άλλου είδους μαθήματα ζωής θα πάρεις από έναν εργάτη, για παράδειγμα, και άλλα από έναν γιατρό που είναι σπουδαγμένος. Πάντα, όμως, να συναναστρέφεται με τους “καλύτερους”, με ανθρώπους που έχουν μεράκι, που έχουν δίψα για ζωή, που δεν είναι τεμπέληδες, που χρησιμοποιούν την ελευθερία τους ως γνώση». Όντας μικρή, δεν κατάλαβα ποτέ ακριβώς τι εννοούσε, μέχρι που ήρθε η ώρα να ανοίξω κι εγώ τα φτερά μου και τότε συνειδητοποίησα επιτέλους πόσο σοφά ήταν τα λόγια του αείμνηστου πατέρα μου, που δεν έλεγε ποτέ πολλά και μεγάλα λόγια.

Τελειώνοντας το σχολείο στην Ελλάδα και συνεχίζοντας τις σπουδές μου στο Λονδίνο, ένιωσα ακόμα μια φορά πόσο πλούσια είναι η ελληνική γλώσσα. Κάποιες λέξεις και κάποιες έννοιες, όπως οι λέξεις «παιδεία» και «εκπαίδευση», δύσκολα διαφοροποιούνται σε άλλες χώρες και σε άλλες γλώσσες, όπως στα αγγλικά, στα γαλλικά, στα ιταλικά, στα πορτογαλικά, στα ισπανικά, στα γερμανικά. Στην ελληνική γλώσσα αυτές οι έννοιες σίγουρα δεν είναι ίδιες –κάθε άλλο–, αλλά, δυστυχώς, υπάρχουν πάρα πολλοί άνθρωποι που δεν γνωρίζουν και δεν αντιλαμβάνονται τη διαφορά. Και το χειρότερο; Τις συζητάνε, τις οικειοποιούνται, χωρίς να ξέρουν. Άνοιξε ένα βιβλίο, βρε αδερφέ, ένα λεξικό, κάτι! Μη μου το παίζεις παντογνώστης. Πες «δεν ξέρω», δεν έγινε και τίποτα. Κανείς δεν τα ξέρει όλα. Αλλά να έχεις και τη δίψα να μάθεις, έστω και λίγο, για να ξέρεις την επόμενη φορά. Δεν χρειάζεται στα πάντα όλα να είμαστε **ειδήμονες**. Ας είμαστε τουλάχιστον γνώστες.

Κάποια στιγμή θέλησα να καταλάβω τη διαφορά, έτσι άνοιξα το βιβλίο του Κορνήλιου Καστοριάδη «Η ικανότητα μιας **αυτόνομης** κοινωνίας», που το βρήκα στην πλούσια βιβλιοθήκη του πατέρα μου, και κράτησα αυτό: «Εκπαίδευση δεν είναι η διδασκαλία: Το θέμα δεν είναι να διδαχθούν οι νέοι αριθμητική. Η αριθμητική είναι απαραίτητη για να ζήσουν, αλλά εκπαίδευση είναι αυτό που οι Έλληνες αποκάλεσαν παιδεία, δηλαδή η μόρφωση και, κυρίως, ο τρόπος διαμόρφωσης ενός μικρού παιδιού σε έναν πραγματικό άνθρωπο με την πλήρη έννοια της λέξης, δηλαδή σε έναν άνθρωπο ελεύθερο, υπεύθυνο και ικανό να λαμβάνει αποφάσεις. Είναι προφανές ότι η εκπαίδευση με στόχο την ελευθερία (αυτό που οι Έλληνες αποκαλούν παιδεία) δεν μπορεί να γίνει παρά μόνο μέσω της άσκησης ελευθερίας. Με άλλα λόγια, η εκπαίδευση των πολιτών σε μια δημοκρατία πρέπει να παράγει όλες τις προϋποθέσεις για τη λειτουργία της».

Η χρήση των όρων «παιδεία» και «εκπαίδευση» δεν είναι τυχαία και εκφράζει μια **σημαντική** διαφορά. Κατέληξα, λοιπόν, στο απλούστατο παρακάτω συμπέρασμα, διαβάζοντας λίγο από δω και λίγο από κει: Η εκπαίδευση έχει να κάνει με τη διαδικασία απόκτησης γνώσεων. Η παιδεία έχει να κάνει με τη μετατροπή ενός ανθρώπου σε άνθρωπο ελεύθερο, ικανό και υπεύθυνο να παίρνει αποφάσεις, όχι μόνο για το δικό του καλό αλλά και για το καλό όλων.

Αλλά τι γίνεται με την εκπαίδευση στην Ελλάδα; Δυστυχώς, κατά την ταπεινή μου άποψη, η έννοια έχει με τα χρόνια **διαστρεβλωθεί** και η εκπαίδευση έχει ξεφύγει από το να έχει κύριο σκοπό την επαγγελματική πορεία ενός ανθρώπου. Πρέπει επιτέλους να καταλάβουμε πως δεν χρειαζόμαστε μόνο «μυαλά», χρειαζόμαστε και «εργαλεία» και «χέρια». Για μένα, το σημαντικότερο κίνητρο των νέων σήμερα είναι ο ανταγωνισμός και το χρήμα. Η εκπαίδευση έχει με τα χρόνια ενταχθεί σε ένα

πλαίσιο, κατατάσσεται και είναι «μετρήσιμη». Η εκπαίδευση μετριέται με αποδεικτικά στοιχεία: διπλώματα, απολυτήρια, πτυχία. Που πήγε, βρε παιδιά, η ολοκληρωμένη μόρφωση και η καλλιέργεια;

Η παιδεία είναι ελεύθερη και δεν εξουσιάζεται. Απαιτεί και επιδιώκει τη δράση και σκοπό έχει την απελευθέρωση του ανθρώπου. Τον σπρώχνει προς την αμφιβολία, τον προβληματισμό, αλλά και το φόβο. Η Μαρία Μοντεσσόρι είχε πει: «Στόχος του δασκάλου είναι να διδάξει το παιδί να μη συγχέει το καλό με την αδράνεια και το κακό με τη δράση».

Η εκπαίδευση έχει στόχο το «εγώ», ενώ η **πραγματική** παιδεία το «εμείς». Η εκπαίδευση είναι στατική, περιορισμένη. Η παιδεία είναι μια έννοια ολιστική, που περιλαμβάνει και την εκπαίδευση. Μια έννοια που δίνει βάση όχι μόνο στη λογική νοημοσύνη αλλά και στη συναισθηματική, στην ψυχική και στη λεκτική.

Κάθε μέρα που περνάει, τα λόγια του πατέρα μου έχουν όλο και περισσότερο νόημα. Κατάλαβα τι εννοούσε με τη φράση «χρησιμοποίησε την ελευθερία σου ως γνώση» και γιατί αποκαλούσε την παιδεία «πράγμα ανώτερο». Κατάλαβα γιατί μου είπε να συναναστρέφομαι με όλους. Γιατί μπορεί να είσαι «εργάτης» και να έχεις παιδεία. Μπορεί να είσαι γιατρός και να μην έχεις. «Καλύτερος», για μένα, γίνεται όταν έχεις ολοκληρωμένη Παιδεία, με βοηθό την κ. Εκπαίδευση. Να ένα μάθημα ζωής!

Ελένη Α. Στασινού

[Free Sunday, τεύχος 334]

Παρατηρήσεις

A. Να γράψετε την περίληψη του κειμένου(100-120 λέξεις). **25 μονάδες**

B.1. « Η παιδεία είναι ελεύθερη και δεν εξουσιάζεται. Απαιτεί και επιδιώκει τη δράση και σκοπό έχει την απελευθέρωση του ανθρώπου.» Να σχολιάσετε την παραπάνω άποψη σε 100 περίπου λέξεις. **15 μονάδες**

2. Με ποιον τρόπο αναπτύσσεται η τέταρτη παράγραφος; **5 μονάδες**

3. Να βρείτε στο κείμενο δύο φράσεις δηλωτικής και δύο συνυποδηλωτικής σημασίας.

5 μονάδες

4. Τι δηλώνουν τα εισαγωγικά και η παρένθεση στην τρίτη παράγραφο; **5 μονάδες**

5. Να δοθούν τα συνώνυμα των υπογραμμισμένων λέξεων. **5 μονάδες**

Γ. Σε ένα άρθρο (450 – 500 λέξεων) που θα δημοσιευτεί σε εφημερίδα ευρείας κυκλοφορίας να επιχειρήσεις να ερμηνεύσεις τα αίτια στα οποία οφείλεται η κρίση του εκπαιδευτικού συστήματος και να προτείνεις τρόπους αναβάθμισης της εκπαίδευσης.

40 μονάδες

Επιμέλεια: Π. Κουσιαβέλου